

Fragmentació d'una cultura: la política lingüística dels teatres valencians a partir d'un repàs de les produccions teatrals des del 2008 fins al 2021

Clàudia SERRA

Sueca, País Valencià
claudiateular@gmail.com

NOTA BIOGRÀFICA: Clàudia Serra és dramaturga, crítica literària i membre del comitè editorial d'«Afers Narrativa». Formada en Filologia Catalana a la Universitat de València, es va especialitzar en teatre català i va cursar el Màster Universitari en Estudis Teatrals a l'Institut del Teatre. Actualment col·labora en *El Temps de les Arts* i *La veu dels llibres*.

Resum

Quina és la situació del teatre en català al País Valencià? Es considera que el teatre valencià forma part del conjunt del teatre català? Per respondre aquestes preguntes caldrà fer abans un breu recorregut per les cartelleres dels teatres més importants del País Valencià, com ara el Teatre Rialto, el Teatre Principal de València, el Teatre Talia, el Teatre Arniches d'Alacant i el Teatre Principal de Castelló. També caldrà tenir en compte el context polític del País Valencià durant els anys que delimiten el nostre estudi.

El Partit Popular va governar al País Valencià vint anys, des del 1995 fins al 2015. Després, el govern passà a mans d'una aliança entre el Partit Socialista, Compromís i Podem. Aquest canvi en el govern ha implicat un gir significatiu en la política cultural i lingüística del País Valencià? L'intercanvi teatral entre Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià és molt puntual, cosa que limita tant la projecció professional dels actors, directors i dramaturgs com la viabilitat econòmica de les companyies de teatre. Pel que fa a les funcions totals que es fan en català, podem afirmar que no sumen ni tan sols la meitat dels espectacles programats en cada temporada. Tenint en compte aquestes dades, podem esbrinar quin és el criteri lingüístic que apliquen les institucions valencianes i quin és el repertori teatral que s'ofereix al País Valencià.

Paraules clau: Teatre Rialto, Teatre Principal de València, Teatre Principal de Castelló, Teatre Arniches d'Alacant, política cultural i lingüística, institucions valencianes, repertori teatral

Clàudia SERRA

Fragmentació d'una cultura: la política lingüística dels teatres valencians a partir d'un repàs de les produccions teatrals des del 2008 fins al 2021

Sovint ens preguntem per què som incapaços de crear un espai comú de comunicació cultural en català. Què ens impedeix eludir les fronteres administratives i la segmentació política del territori? O encara més: per què les fomentem, aquestes fronteres? És evident que hi ha una desconexió cultural preocupant entre el País Valencià, Catalunya i les Illes Balears —per no parlar de la Catalunya del Nord, la Franja de Ponent i Andorra—, i això queda reflectit, és clar, en l'àmbit de les arts escèniques. Abans del 2015, els valencians carregàvem totes les culpes al Partit Popular, com a representant indiscutible de l'espanyolisme provincià i sucursalista. Ara diem que és cosa de les xarxes socials i de les plataformes digitals, que tendeixen a l'homogeneïtzació dels mercats. El cas és que cap dels nostres polítics no es dona per al·ludit i el problema s'allarga, sense que ni tan sols aparegui en les seves taules de debat. Estem acostumats a rebre discursos catastrofistes sobre la nostra llengua, vivim resignats a aquesta «mala salut de ferro» del nostre panorama cultural i acceptem —de mala gana, si es vol, però ho acceptem— que Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears siguin comunitats autònomes que cerquen solucions mirant cap a Madrid, en lloc de mirar-se més entre elles.

El País Valencià, per exemple, no cau dins de l'àrea d'atracció dels espais de formació teatrals que més èxit tenen a Catalunya, com és el cas de l'Obrador Internacional de la Sala Beckett. Tampoc no hi solen arribar notícies dels dramaturgs que han irromput en l'escena catalana actual, encara que hagin fet gira per tot l'estat i, fins i tot, per tot Europa. D'aquesta manera, podem dir que Clàudia Cedó, Lara Díez Quintanilla, Llàtzer Garcia, Josep Maria Miró o Jordi Oriol —per citar només alguns noms— són autors que, encara que alguns d'ells hagin guanyat algun premi literari valencià de cert renom (com ara els que fomenta l'editorial Bromera o els de l'editorial Onada), no han aconseguit que se'ls representi cap obra als teatres principals del País Valencià, tots ells gestionats per fons públics. Amb sort, han pogut estrenar en alguna sala petita de barri, sense a penes repercussió i, dit de passada, sense gaire públic (quan a Catalunya les sales que programen les seves obres exhaureixen ràpidament les entrades).

En el cas de les produccions teatrals, el tema és encara més incompreensible, perquè la majoria dels muntatges de les arts escèniques catalanes (ja siguin de Catalunya, de les Illes o del País Valencià) es veuen condemnats a fer gires de curta volada, restringides al propi «corral autonòmic», en lloc de saltar la tanca i ampliar el nombre de representacions. Per tant, es podria dir que, al cap i a la fi, el que hem creat són tres circuits teatrals petits i sacrificats. Molt sacrificats.

D'altra banda, això fa també que els referents teatrals no siguin els mateixos a tot el territori catalanòfon. Per exemple, un espectacle relativament recent que va tenir molt d'èxit a Barcelona, com ara *Falaise*, estrenat el 2019 per la companyia Baró d'Evel, és totalment ignorat a València; així com l'adaptació *Tirant* que el mateix any va estrenar la dramaturga valenciana Paula Llorens, que fins i tot va repetir en la temporada següent al Teatre Rialto, difícilment es considerarà a Catalunya. I l'obra *Kelly*, de Rafel Gallego, que també va ser molt ben rebuda pel públic del Teatre Principal de Mallorca, tampoc no s'ha vist ni a Catalunya ni al País Valencià.

I encara més. Alguns dels actors valencians més acreditats, com ara Josep Manel Cassany o Pilar Almeria, són pràcticament desconeguts a Catalunya i a les Balears. I les mateixes circumstàncies afecten els dramaturgs Roberto Garcia, Patrícia Pardo, Pasqual Alapont o Núria Vizcarro, per citar-ne alguns dels més premiats en l'escena valenciana actual. D'altra banda, quan hi ha algun intent de col·laboració entre Catalunya i el País Valencià, sempre hi ha pel mig la llengua espanyola, entaforada com sigui perquè faci el paper de llengua pont entre els dos territoris. Vegem, per exemple, què va passar l'any en què la Sala Beckett va organitzar un cicle de teatre valencià contemporani (el D. O. València):¹ de les cinc peces que es van seleccionar per al cicle, tres eren en espanyol. També s'anuncià amb un títol en espanyol un dels dos col·loquis sobre la dramaturgia valenciana i el concert que es programà per al final del cicle. El resultat: de les vuit activitats del D. O. València, cinc es feien en castellà i, la resta, en català. No passava això, en canvi, en el D. O. Illes Balears, que s'havia fet en la temporada anterior també a la Sala Beckett² amb totes les activitats en català.

Un altre exemple de voler fer de l'espanyol la llengua d'unió cultural entre el País Valencià i Catalunya es pot observar en les recents col·laboracions que s'han engegat entre el Teatre Nacional de Catalunya i el Teatre Principal de València. Els dos autors valencians que darrerament han estrenat les seves peces al TNC, ajudats per l'Institut Valencià de Cultura, són autors que escriuen en espanyol. És el cas de Paco Zarzoso, amb *La casa de las arañas* (traduïda al català per Lluïsa Cunillé i estrenada el 22 de gener del 2020), i de Víctor Sánchez, amb *La casa del dolor* (que es dugué a escena el 20 de gener del 2022). No es podien escollir dramaturgs valencians amb una obra interessant i en català per fer aquests encàrrecs? Evidentment, no és per falta d'escriptors en llengua catalana que se seguí aquest criteri.

1. Del 28 de febrer al 28 de març del 2018 a la Sala Beckett de Barcelona.

2. Del 18 al 22 d'abril del 2017 a la Sala Beckett de Barcelona.

Si revisem les cartelleres dels grans teatres valencians des del 2008 fins a l'actualitat, veurem que el foment del bilingüisme és constant, fins i tot després del canvi de govern del 2015. Com hem arribat fins aquí i quins prejudicis ens dominen? Abans d'entrar en matèria, però, caldrà que fem un breu repàs del context polític valencià des del 1995 fins a l'actualitat.

El context polític dels darrers anys al País Valencià

Tal com explica Ramon X. Rosselló en el seu article publicat en la revista *Pygmalion* (2010), és en la dècada dels vuitanta quan, des de les institucions valencianes, es comencen a fer els primers passos per crear el teatre públic valencià. El 1981, un any abans que el país disposés d'un estatut d'autonomia, la Diputació de València va crear els Teatres de la Diputació, que van quedar a càrrec de Rodolf Sirera, que s'havia d'encarregar de la gestió del Teatre Principal de València i de la Sala Escalante (Rosselló, 1999). Els Teatres de la Diputació fomentaven la representació d'obres en català i tenien en compte tant els autors contemporanis europeus (com ara Ibsen) com els dramaturgs valencians que havien començat a escriure entre els seixanta i els vuitanta en els grups de teatre independent (i que, essencialment, eren Manuel Molins, Juli Leal i el mateix Rodolf Sirera).

Més endavant, el 1985, i copiant el model del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya (1980-1998), es va impulsar la creació del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana, que va encetar la seva activitat l'any 1988 i que va col·laborar amb el Centre Dramàtic català per tal d'estrenar a Barcelona algunes peces destacables de la dramaturgia valenciana dels anys noranta, com ara *Indian Summer* (1991) de Rodolf Sirera o *Ombres de la nit* (1991) de Manuel Molins, a banda d'algunes de les traduccions de teatre estranger de Josep Lluís Sirera i de Juli Leal (Rosselló, 2010).

El Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana, però, va ser substituït el 1994 per una altra entitat, anomenada Teatres de la Generalitat Valenciana, que ràpidament passà a ser gestionada pel Partit Popular, que va guanyar les eleccions al País Valencià el 1995. Fou llavors quan una bona part de la feina feta per les institucions i les arts escèniques valencianes va començar a dissoldre's. A causa de la política cultural i lingüística del PP (adversària, és clar, a la llengua catalana) el teatre valencià quedà relegat de nou al teatre d'aficionats, i foren poques les companyies de teatre en català que van poder professionalitzar-se.

El Partit Popular va governar al País Valencià ni més ni menys que dues dècades (1995-2015). Durant aquests anys, el panorama cultural valencià era desolador, tal com es pot comprovar si es revisen les programacions teatrals de l'època, disponibles a l'arxiu del Centre de Documentació Escènica que té la seva seu a València. En teoria, els Teatres de la Generalitat Valenciana (que en 1997 van ser assumits per un nou òrgan, anomenat CulturArts) s'havien d'encarregar de coordinar totes les actuacions que incidien en l'exercici del teatre i de la dansa al País Valencià. La majoria dels espectacles que es programaven, però, estaven inclosos dins d'un cicle —atenció— anomenat

Ballets Russos de la Generalitat, que començà la seva activitat a partir de l'any 2000 i que, el 2012, passà a dir-se Ballets de la Generalitat.

Els Teatres de la Generalitat Valenciana havien d'assumir la gestió i les despeses dels següents teatres: el Teatre Principal de València, el Teatre Rialto (València), el Teatre Talia (València), L'Altre Espai (València) i el Teatre Arniches (Alacant). El finançament cultural deficitari, però, va fer que el 2009 els Teatres de la Generalitat Valenciana perdessin L'Altre Espai. També a finals del 2012 deixaren d'ocupar-se del Teatre Talia, un dels teatres històricament més importants de la ciutat de València (tal com expliquen Herreras i Rodríguez, 2008), que llavors va passar a mans de l'empresa privada Olympia S. A.

El Partit Popular havia tallat les ales al teatre professional valencià que havia començat a emergir en els anys vuitanta, després de recuperar-se de la censura del règim franquista i després de desfer-se, per fi, de les reminiscències del sainet. A partir de la segona meitat dels anys noranta i fins al 2015, la producció teatral en valencià en els grans teatres públics passà a ser pràcticament inexistent. Des de les institucions es prioritzaven les funcions en castellà (i, fonamentalment, les que venien d'altres llocs de l'estat), de manera que les companyies valencianes rarament trobaven una esclatxa en algun dels principals teatres valencians per dur a escena els seus muntatges en català. Sí que ho podien fer, en canvi, en les sales de teatre alternatives, com ara la Sala L'Horta o el Teatre Micalet, entre d'altres, que anaven a càrrec de les companyies L'Horta Teatre (1974) i Companyia de Teatre Micalet (1995), respectivament.

L'any 2015 el Partit Popular va perdre la majoria absoluta en les eleccions a les Corts Valencianes. El nou govern valencià, format per l'Acord del Botànic (una coalició entre el Partit Socialista, Compromís i Podem), va dissoldre els òrgans de gestió cultural que el PP havia creat. Per substituir-los, va crear una nova entitat: l'Institut Valencià de Cultura,³ que intentava crear una nova xarxa de teatres públics al País Valencià i que precisava d'un increment considerable d'inversions destinades a l'àmbit de la cultura (DOGV 7832, 20-07-2016).

Es va acordar aleshores que l'Institut Valencià de Cultura seria el responsable de programar, gestionar i finançar, entre d'altres, quatre dels grans teatres del País Valencià: el Teatre Rialto, el Teatre Principal de València, el Teatre Arniches d'Alacant i, com a novetat, també el Teatre Principal de Castelló. A diferència dels Teatres de la Generalitat Valenciana, l'Institut Valencià de Cultura pretenia evitar la centralització de l'activitat teatral a la ciutat de València, però, alhora, repetia l'anquilosada divisió provincial. Sigui com sigui, el cas és que des del nou govern es va explicitar el compromís de fomentar l'activitat teatral valenciana i de crear les condicions que permetessin avançar cap a unes majors quotes de professionalitat.

3. Que legalment es va anomenar CulturArts fins al 2019, tal com consta en el DOGV 7832, 20-07-2016.

Les cartelleres dels teatres valencians des del 2008 fins al 2021

Per veure quins efectes ha tingut el canvi de govern en l'àmbit de les arts escèniques del País Valencià, s'analitzaran, primer, els tipus d'espectacles que s'han representat durant l'etapa dels Teatres de la Generalitat, tenint en compte només les dues darreres legislatures del Partit Popular (2008-2015). Després, s'examinaran les obres que s'han representat als quatre teatres de l'IVC des del 2016 fins a l'actualitat.⁴ Per fer-ho, hem hagut de crear una base de dades a partir de la informació disponible al Centre de Documentació Escènica, que té la seva seu a València. Finalment, hem completat els buits de l'historial dels espectacles a partir d'una recerca personal.

En cada una de les temporades que hem tingut en compte, després de precisar el nombre total de produccions teatrals (deixant de banda els Ballets Russos), hem especificat quines d'aquestes produccions es van fer en català, aportant-ne informació bàsica, com ara: l'autoria, la direcció, la companyia que l'ha dut a escena i les dates i el lloc de la representació. També hem afegit algunes observacions sobre el tipus d'espectacle i la procedència de la companyia en cas que no sigui valenciana, així com si forma part d'algun cicle, mostra o festival teatral important. En diversos casos, també hem comentat alguns dels muntatges que ens han semblat més significatius, o bé perquè han estat finançats per diferents institucions públiques, o bé per la seva repercussió entre el públic. Finalment, hem fet una anàlisi de les dades aportades per poder extraure'n unes conclusions bàsiques.

Temporada 2007-2008

En aquesta temporada, d'un total de trenta-cinc espectacles de teatre de text, només sis d'ells es van dur a escena en valencià: un d'ells al Teatre Principal de València; dos al Teatre Arniches i, finalment, tres més al Teatre Talia. Aquest és el resum de les produccions teatrals en català:

Taula 1. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2007-2008.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Gosses/Perras</i> ⁵	Néstor Caniglia, Enrique Federman, Mauricio Kartun i Claudio Martínez Bel	Laura Useleti	Albena Teatre	7-11 de novembre	Teatre Talia	Comèdia. Versió de Jerónimo Cornelles
<i>Mala ratxa. Glengarry Glen Ross</i>	David Mamet	Carles Sanjaime	Ornitorrincs	23 de gener - 10 de febrer	Teatre Talia	Versió de l'obra de David Mamet adaptada al context valencià
<i>Revolta a l'abocador</i>	Puri Tafalla Peñalver	Rosa Fraj Pla	Papallona Teatre	12-14 de febrer	Teatre Arniches	Teatre infantil (teatre d'objectes)

4. Cal recordar que en l'etapa de Teatres de la Generalitat comptem amb el Teatre Principal de València, el Teatre Rialto, el Teatre Arniches i el Teatre Talia (aquest darrer fins a finals del 2012). Pel que fa a L'Altre Espai, només el tindrem en compte fins al 2009, ja que després deixà de formar part dels Teatres de la Generalitat, tal com hem dit anteriorment. En el període de l'IVC, a banda dels tres teatres que resten de l'antic òrgan gestor (el Principal de València, el Rialto i l'Arniches), també caldrà tenir en compte el Teatre Principal de Castelló.

5. Aquest espectacle també es feia alguns dies en versió castellana.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Enric IV</i>	Pirandello	José Sancho	Teatres de la Generalitat	14 de febrer - 9 de març	Teatre Principal de València	Clàssic contemporani
<i>Va de bo!</i>	Ximo Llorens i Miquel Peidro	Pep Cortés	La Dependent	29 de febrer - 1 de març	Teatre Arniches	Comèdia
<i>L'infern de Marta</i>	Pasqual Alapont	Gemma Miralles	La Dependent	26 de març - 6 d'abril	Teatre Talia	Adaptació teatral de la novel·la <i>L'infern de Marta</i> (2003) de Pasqual Alapont

Pel que fa als espectacles en castellà d'aquesta temporada, cal destacar, en primer lloc, que la seva durada en cartellera és, generalment, molt superior a la de les peces en valencià. Així, per exemple, *Utopía Marivaux (de la disputa a la isla de los esclavos)*, dirigit per Juli Leal, es va representar al Teatre Principal de València des del 17 d'octubre fins al 4 de novembre de 2007. També cal esmentar el cas de la representació de la *Fuga*, de Jordi Galceran, duta a escena en espanyol al Teatre Talia entre el 28 de maig i l'1 de juny. Veurem, però, que aquest cas es repetirà: Jordi Galceran, un dels autors actuals catalans de més renom, arribarà sovint al País Valencià en castellà.

Temporada 2008-2009

En aquesta temporada, d'un total de cinquanta-cinc produccions de teatre de text, deu es feren en català (tres d'elles també es representaven en castellà, segons el dia de la funció). El Teatre Principal de València va programar onze peces, totes elles en espanyol. El Teatre Rialto només comptava amb quatre espectacles, un d'ells en català. Per la seva banda, el Teatre Arniches incloïa tres funcions en català d'un total de vint-i-vuit. Al Teatre Talia, de vuit peces, dues es representaren en català (*Mans quietes!* i *T'esperaré baix*, que ja s'havia dut a escena al Teatre Arniches d'Alacant i a L'Altre Espai). Finalment, a L'Altre Espai es van poder interpretar quatre peces en català.

Taula 2. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2008-2009.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Moby disc</i> ⁶	Roberto Garcia	Alfred Picó	L'Horta Teatre	6 i 7 de febrer	Teatre Arniches	Espectacle musical i teatral
<i>Jaume I, amic i amat</i>	Juanjo Prats	Juanjo Prats	Companyia de Repertori Contemporani	10-15 de febrer	Teatre Rialto	Espectacle de teatre, poesia i música
<i>T'espere baix / Te espero abajo</i> ⁷	Juli Disla, Carles Garcia i Patrícia Pardo	Joan Miquel Reig i Pau Pons	Companyia Combinats	19 i 20 de febrer	Teatre Arniches	Peça configurada per diferents històries i textos
<i>El museu del temps</i> ⁸	Jose Antonio Portillo i Patxo Telleria	Fernando Bernués i Laura Useleti	Albena Teatre i Tanttaka Teatroa	1 de març	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>Satisfaction. Hurlyburly</i>	David Rabe	Carles Sanjaime	Companyia Ornitorrics	19 de febrer - 1 de març	L'Altre Espai	Comèdia. Versió de Diego Braguinsky

6. També a L'Altre Espai en aquesta mateixa temporada. A més, es feia de vegades en versió en castellà. Per tant, un dia es representava en català i l'altre en castellà. El mateix passava amb *T'espere baix*, que ofería la seva funció en castellà (*Te espero abajo*) al dia següent, i també amb *La dona irreal/La mujer irreal*.

7. També al Teatre Talia el 5 de maig de 2009.

8. Representada al Teatre Nacional de Catalunya des del 26 de novembre fins al 20 de desembre de 2009.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Exercicis d'amor</i>	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	El Pont Flotant	4-8 de març	L'Altre Espai	Comèdia
<i>La dona irreal / La mujer irreal</i>	Jaume Policarpo	Jaume Policarpo	Bambalina Teatre Practicant	31 de març - 5 d'abril	L'Altre Espai	Amb elements del teatre d'objectes
<i>Mans quietes!</i>	Piti Español	Carles Alberola	Albena Teatre	27 de maig - 14 de juny	Teatre Talia	Comèdia

Temporada 2009-2010

En la temporada 2009-2010 hem pogut comptar trenta-nou espectacles programats, sis d'ells en català. Al Teatre Principal de València es feren un total de set representacions, totes elles en castellà. El Teatre Rialto, per la seva banda, en va fer sis, dues d'elles en català: *L'art de la fuga*, de Roberto García, i de *Questi fantasmí (Estos fantasmes)*, d'Eduardo De Filippo, que es va repetir en la següent temporada.⁹

Pel que fa al Teatre Arniches, es van poder veure vint-i-quatre peces, quatre d'elles en català (tot i que dues no eren produccions noves, sinó que ja s'havien representat anteriorment en d'altres teatres). Finalment, el Teatre Talia només va programar dues obres (segons el CDE), totes dues en espanyol: *Calígula*, de Camus, duta a escena per la companyia L'Om-Imprebís, i *Pollo & hijos*, de Bruno Chapelle, dirigida per Juanjo Prats, una comèdia protagonitzada pels actors de *L'Alqueria Blanca*, una de les poques sèries televisives que es feien en català en el Canal Nou en aquell moment.

Taula 3. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2009-2010.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>L'art de la fuga</i> ¹⁰	Roberto García	Roberto García	Dramatúrgia 2000	10 de novembre	Teatre Arniches	Monòleg que es va veure dins de la XVII Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos
<i>Exercicis d'amor</i> ¹¹	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	El Pont Flotant	12 i 13 de febrer	Teatre Arniches	Comèdia
<i>El somriure de M. O'Hara</i> ¹²	Pasqual Alapont	Gemma Miralles	La Dependent	12 de març	Teatre Arniches	Teatre i metaficció
<i>Eiximenis, el viatger de les mil paraules</i>	Jordi Peidro	Gemma Miralles	La Dependent	15-17 de març	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>Questi fantasmí (Estos fantasmes)</i>	Eduardo De Filippo	Juanjo Prats	Teatres de la Generalitat	28 d'abril - 6 de juny	Teatre Rialto	Clàssic contemporani

9. Cal destacar aquesta producció, així com la d'*Enric IV* de la temporada 2007-2008, ja que rarament es podien veure clàssics contemporanis en català en teatres com el Rialto o el Principal de València.

10. Després, des del dia 2 fins al 6 de desembre de 2009, també al Teatre Rialto de València.

11. Recordem que ja s'havia vist a L'Altre Espai en la temporada passada. A més, també es va poder veure a la Sala Beckett el 18 i 19 de desembre de 2010.

12. També al Teatre Talia en la temporada següent. S'havia estrenat a Alcoi, al teatre on residia la companyia La Dependent.

Temporada 2010-2011

En aquesta temporada hem pogut comptar trenta-sis representacions. El Teatre Principal de València va programar set peces, totes en castellà tret d'una, dirigida al públic infantil: *El meu príncep*, un espectacle sense paraules que entrava dins del cicle Ballets de la Generalitat. Pel que fa al Teatre Rialto, s'hi representen quatre peces, una d'elles en català (*Questi fantasmí*, que ja s'havia vist en la temporada anterior). El Teatre Arniches va programar tretze funcions en castellà per a aquesta temporada i, finalment, el Teatre Talia, dotze (dues d'elles en català).

Taula 4. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2010-2011.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Una jornada particular</i>	Ettore Scola, Ruggero Maccarí i Gigliola Fantoni	Rafael Calatayud	La Pavana	27 de gener - 13 de febrer	Teatre Talia	Adaptació de la pel·lícula <i>Una giornata particolare</i> (1977). Versió de Rodolf Sirera
<i>Questi fantasmí (Estos fantasmes)</i>	Eduardo De Filippo	Juanjo Prats	Teatres de la Generalitat	10 de febrer - 13 de març	Teatre Rialto	Clàssic contemporani
<i>Què fem de la mare?</i>	Ximo Llorens	Pep Cortés	La Dependent	23 de març - 3 d'abril	Teatre Talia	Tragèdia

Temporada 2011-2012

En la temporada 2011-2012 es programen un total de quaranta-quatre obres, nou d'aquestes en català (tot i que una d'elles també es representa en versió castellana, segons el dia de la funció). Així, al Teatre Principal de València es duen a escena vuit peces (totes en espanyol); al Teatre Rialto, set (una d'elles en català) i al Teatre Arniches, vint (tres en català). Finalment, el Teatre Talia torna amb una temporada de nou espectacles, cinc d'ells en català. Serà la seva darrera temporada completa com a teatre públic.

Taula 5. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2011-2012.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Eufòria</i>	Roberto García	Roberto García	L'Horta Teatre	4 de novembre	Teatre Arniches	Peça que s'estrena dins de la XIX Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos
<i>Que tinguem sort</i> ¹³	Carles Alberola	Carles Alberola	Albena Teatre	30 de novembre - 18 de desembre	Teatre Talia	Comèdia
<i>La comèdia Borja</i>	Ignasi Moreno	Patrícia Pardo i Ximo Vidal	Pluja Teatre	27-30 de desembre	Teatre Talia	Teatre infantil
<i>Algunes bones persones</i> ¹⁴	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	El Pont Flotant	29 de febrer - 11 de març	Teatre Talia	Comèdia

13. S'havia estrenat anteriorment en castellà, el 14 de novembre del 2010, al Teatre Arniches d'Alacant, en la XVIII Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos.

14. També en la temporada següent en la XX Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Una jornada particular</i> ¹⁵	Ettore Scola, Ruggero Maccarí i Gigliola Fantoni	Rafael Calatayud	La Pavana	11-29 d'abril	Teatre Talia	Adaptació de la pel·lícula <i>Una giornata particolare</i> (1977). Versió de Rodolf Sirera
<i>Reset</i> ¹⁶	Roberto García	Roberto García	—	18 d'abril - 6 de maig	Teatre Rialto	Tragèdia
<i>30/40 Livingstone</i>	Sergi López i Jorge Picó	Sergi López i Jorge Picó	Setze Fetges Associats	10-13 de maig	Teatre Talia	Teatre gestual

Temporada 2012-2013

En aquesta temporada, segons el registre que s'ha fet al Centre de Documentació Escènica valencià, el Teatre Principal de València va programar set peces en castellà; el Rialto, només una (també en castellà), i el Teatre Arniches dotze en castellà i una que, segons el dia de la funció, es feia en català o en castellà. El Teatre Talia, per la seva banda, al final de 2012 es privatitzava. Així i tot, des del setembre fins al desembre d'aquest any (malgrat l'escàs finançament que rebia), encara va poder programar tres peces, una d'elles en català: *La gavina*, d'Anton Txékhov.

Taula 6. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2012-2013.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>La Gavina</i>	Anton Txékhov	Eduardo Vasco	—	10-14 d'octubre	Teatre Talia	Clàssic adaptat per Yolanda Pallín
<i>Algunes persones bones/Algunas personas buenas</i> ¹⁷	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	El Pont Flotant	10 i 11 d'octubre	Teatre Arniches	Dins de la XX Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos

Temporada 2013-2014

Es realitzen una trentena de funcions en total, quatre d'aquestes en català. Al Teatre Principal de València es representen sis peces en castellà; al Teatre Rialto tres en català d'un total d'onze,¹⁸ i al Teatre Arniches tretze (una d'elles en català). Així, el resum de les peces en català en aquesta temporada és el següent:

Taula 7. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2013-2014.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Jo de major vull ser Fermín Jiménez</i> ¹⁹	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	Àlex Cantó, Joan Collado, Jesús Muñoz i Pau Pons	El Pont Flotant	8 de novembre	Teatre Arniches	Dins de la XXI Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos

15. Aquesta peça, que ja s'havia vist la temporada passada al Teatre Talia, també havia estat representada al Teatre Arniches d'Alacant entre el 18 de gener i el 5 de febrer de 2011.

16. L'11 de maig d'aquesta temporada, també al Teatre Arniches d'Alacant.

17. Que en la temporada anterior havia estat en cartellera al Teatre Talia.

18. A més, es programen cinc peces de microteatre al mes, incloses a la mostra «Càpsules Escèniques», gairebé totes en castellà.

19. Interpretada el dia següent, el 9 de novembre de 2013, en castellà, dins del mateix festival de teatre.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Enoch Arden</i>	Alfred Tennyson	Rosana Pastor	—	16-19 de febrer	Teatre Rialto	Composició musical de Richard Strauss. Versió i dramatúrgia de Manuel Molins
<i>Adéu encara</i>	María Cárdenas	Xavo Giménez i Mariano Stolkiner	La Hongaresa	11-13 de juliol	Teatre Rialto	Dramatúrgia de Paco Zarzoso
<i>Tartuf</i>	Molière	Ramon Moreno	Jove Companyia d'Entrenament Actoral. Teatre de l'Abast	25-27 de juliol	Teatre Rialto	Clàssic. Comèdia

Temporades 2014-2015 i 2015-2016

El 2014 és un any complicat per a les arts escèniques valencianes. Recordem que, abans, entre el 2009 i el 2012, a causa de l'escàs finançament cultural, el PP ja va perdre dos teatres públics: L'Altre Espai i el Teatre Talia. A més, el 29 de novembre de 2013 es van tancar les emissions de Radiotelevisió Valenciana, on treballaven alguns dels actors, directors i dramaturgs valencians. D'aquesta època de crisi, el Centre de Documentació Escènica no en conserva cap document que ens pugui donar alguna pista sobre la temporada 2014-2015, perquè, en definitiva, a penes hi va haver temporada teatral. Només la Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos es va poder celebrar com cada any, i és per això que al Teatre Arniches es van poder programar sis obres, totes sis en castellà.

El 2015, el nou govern, format per la coalició del PSOE-PSPV, Compromís i Podem (que el 2019 va canviar el seu nom pel d'Unides Podem), va començar a fer les seves primeres gestions culturals. Així i tot, al Centre de Documentació Escènica només es conserven els fulletons teatrals de les peces que es van poder veure durant els tres primers mesos del 2016 al Teatre Arniches, dins de la temporada 2015-2016. En total, de les vint-i-quatre funcions que s'hi feren, cinc n'eren en català:

Taula 8. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2014-2015.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>El somni de Juli Verne</i>	Julio Martí Zahonero	Julio Martí Zahonero	Màgic 6	9 de gener	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>Pséudol. Golfus hispanicus</i>	Joan Carles Roselló	Joan Carles Roselló	Zircó Produccions	15 de gener	Teatre Arniches	Escrit a partir d'una comèdia de Plaute: <i>Pseudolus</i> o <i>L'enredaire</i>
<i>El crèdit</i>	Jordi Galceran	Sergi Belbel	—	6 de febrer	Teatre Arniches	Comèdia. Producció de Catalunya
<i>Cubs</i>	Jaume Policarpo	Jaume Policarpo	Bambalina Teatre Practicale	26 de febrer	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>La gata</i>	Juli Disla / Tennessee Williams	Sergio Caballero	—	19 de març	Teatre Arniches	Text a partir de <i>La gata sobre la teulada de zinc calenta</i> de Tennessee Williams

Temporada 2016-2017

Aquesta és la primera temporada sencera que programa l'Institut Valencià de Cultura. Recordem que als tres teatres públics que restaven emparats per l'antic òrgan gestor CulturArts (ara anomenat IVC) se n'afegeix un de nou: el Teatre Principal de Castelló. En primer lloc, respecte a les programacions anteriors, veiem un canvi significatiu pel que fa a la quantitat d'obres que configuren aquesta temporada teatral (un total de seixanta-dos, divuit d'elles en català).

El Teatre Principal de València (que sempre ha estat el més reticent a incloure peces de teatre en català) programa vint-i-tres obres, quatre d'aquestes en català, onze en castellà i vuit espectacles de teatre sense paraules (dansa, teatre físic o circ). El Teatre Rialto es definirà des del principi de l'era de l'IVC com un teatre més accessible per a les produccions en català. Així, de dotze peces programades, nou eren en català i tres en castellà. El Teatre Arniches aconseguix programar disset peces (només dues en català). Finalment, al Teatre Principal de Castelló es representen un total de deu peces, tres en català, sis en castellà i una de teatre sense paraules (un espectacle de la companyia Tricycle). De mica en mica veurem, però, com en les temporades següents el nombre de peces programades al Teatre Principal de Castelló va augmentant.

Abans de passar al resum de les peces en català, hi ha una sèrie de fets d'aquesta temporada que cal destacar. En primer lloc, des de l'Institut Valencià de Cultura es fan molts esforços per aixecar una producció comercial en català, cosa que fins ara no s'havia vist mai en els teatres públics valencians. Es tracta de *Happy End!*, que s'anunciava per Nadal com «una comèdia en valencià amb cançons». El cartell d'aquesta opereta musical es podia veure penjat a cada cantonada de València i la propaganda que es va fer des dels mitjans de comunicació digitals valencians la catalogava com la primera producció de l'IVC destinada a recuperar un públic que s'havia anat perdent en els anys anteriors, a causa de la gestió cultural que s'havia fet des del PP (*La Veu*, 23 de novembre de 2016).

En segon lloc, des del 2008 fins al 2016 no s'havia vist a cap dels escenaris valencians ni una producció de Catalunya que fos en català. La primera vegada que això passa (tenint en compte les temporades que analitzem) és el febrer de 2016, quan es representa al Teatre Arniches d'Alacant *El crèdit*, de Jordi Galceran, sota la direcció de Sergi Belbel. A partir d'aquest moment, en les temporades següents veurem que per fi arriben als teatres públics valencians, de tant en tant, les produccions de Catalunya en català. En 2016-2017, concretament, en trobem tres: *El test*, de Jordi Vallejo, dirigit per Cristina Clemente; *L'electe*, de Ramon Madaula, dirigit per Jordi Casanovas, i, de nou, *El crèdit*, de Jordi Galceran, dirigit per Sergi Belbel. A més, també es representa al Teatre Rialto una producció mallorquina: *Guim o la ciutat adormida*, de Toni Lluís Reyes, dirigida per Víctor Muñoz Calafell.

Finalment, un altre dels mèrits de l'IVC és la creació del Torneig de Dramatúrgia Valenciana, copiant el model del Torneig de Dramatúrgia Catalana que es duia a terme des del 2006 al Temporada Alta de Girona. És un dels intents que es fa des de la institució per incentivar l'escriptura dramàtica, tot i que els criteris lingüístics no queden gaire clars i la majoria dels autors que s'hi acaben presentant escriuen en castellà.

Taula 9. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2016-2017.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Iceberg</i>	Paco Romeu	Elsa Tronchoni	Teatre Corrent	12 de novembre	Teatre Arniches	Dins de la XXIV Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos
<i>El dia que Bertolt Brecht va morir a Finlàndia</i>	Germans Sirera (Josep Lluís Sirera i Rodolf Sirera)	Maria P. Bosch i Pep Sanchis	Assaig, Grup de Teatre de la Universitat de València i CRIT (Companyia de Recerca i Innovació Teatral)	30 de novembre - 4 de desembre	Teatre Principal de València	Barreja de ficció i realitat
<i>Happy End!</i> ²⁰	Bertolt Brecht i Dorothy Lane	Salvador Bolta	Teatre del Poble Valencià	2-25 de desembre	Teatre Principal de València	Opereta musical. Composició musical de Kurt Weill
<i>Joan Gabriel Borkman</i>	Henrik Ibsen	Sergi Juesas Aucejo	Grup de Teatre El Molinet	12 de gener	Teatre Rialto	Dins de la Mostra de Teatre Amateur 2016
<i>Trio Faraona</i>	Mariano Lloret	Aiguamar Teatre	Aiguamar Teatre	13 de gener	Teatre Rialto	Dins de Mostra de Teatre Amateur 2016
<i>El test</i>	Jordi Vallejo	Cristina Clemente	—	1-5 de febrer	Teatre Principal de València	Comèdia. Producció de Catalunya
<i>Guium, o la ciutat adormida</i>	Toni-Lluís Reyes	Víctor Muñoz Calafell	La Fornal d'Espectacles	2-5 de febrer	Teatre Rialto	Premi Micalet de Teatre XX. Producció mallorquina
<i>Trio</i>	Rodolf Sirera	Rebeca Valls i Edison Valls	—	9-26 de febrer	Teatre Rialto	Comèdia
<i>El suïcida</i>	Nikolai Erdman	Ramón Moreno	Escola Superior d'Art Dramàtic de València. ESAD	19 de febrer	Teatre Rialto	Mostra de l'Escola Superior d'Art Dramàtic de València. Versió d'Ester Alabor
<i>L'electe</i>	Ramon Madaula	Jordi Casanovas	—	22-26 de febrer	Teatre Principal de València	Comèdia. Producció de Catalunya
<i>El crèdit</i>	Jordi Galceran	Sergi Belbel	—	1-5 de març	Teatre Rialto	Comèdia. Producció de Catalunya
<i>Ambar</i>	Lucas Ruiz	Joan Casas	Botproject	21-23 d'abril	Teatre Rialto	Circ i música en valencià
<i>El fandango de Marx</i>	Patricia Pardo	Patricia Pardo	CIA. Patricia Pardo	26-30 d'abril	Teatre Rialto	Circ i música en valencià
<i>Els quatre genets de l'apocalipsi</i>	Vicent Blasco Ibáñez	Imma Sancho	Teatre del Poble Valencià	12-28 de maig	Teatre Rialto	Adaptació teatral en valencià de Juli Disla de la novel·la de Blasco Ibáñez
<i>Eugeni Alemany. En persona guanya</i>	Eugeni Alemany	Eugeni Alemany	—	14 de maig	Teatre Principal de Castelló	Sitcom
<i>El sopar dels idiotes</i>	Francis Veber	Enric Guimerà	—	28 de maig	Teatre Principal de Castelló	Comèdia. Versió de Josema Juste. Adaptació al valencià de Juli Disla

20. També en aquesta temporada al Teatre Principal de Castelló el 21 de gener de 2017 i al Teatre Arniches d'Alacant el 14 de febrer del 2017. A més, sembla que el 28 de gener també es va representar al Teatre Principal de Palma.

Temporada 2017-2018

En aquesta temporada, es programen trenta-cinc peces en total, onze d'elles en català. El Teatre Principal de València engega sis produccions, tres en català (tot i que una d'aquestes, segons el dia de la funció, també es fa en castellà). Al Teatre Rialto es programen set produccions: dues de circ, dues en català i tres en castellà. Al Teatre Arniches, quinze (dues d'elles en català), i al Teatre Principal de Castelló, set (quatre en català). Aquest és el resum de les funcions en català que es duen a terme en aquesta temporada:

Taula 10. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2017-2018.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Hamlet canalla</i>	Manuel Molins	Joan Peris	Companyia de Teatre Micalet	13 d'octubre	Teatre Arniches	Versió del <i>Hamlet</i> de Shakespeare feta per Manuel Molins
<i>La treva</i>	Donald Margulies	Julio Manrique	La Brutal	13 d'octubre	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>Biblioteca de sons i sorolls</i> ²¹	José Antonio Portillo i Enric Montfort	José Antonio Portillo	—	25 d'octubre - 5 de novembre	Teatre Principal de València	Teatre infantil
<i>In memoriam. La quinta del biberó</i>	Lluís Pasqual	Lluís Pasqual	—	4 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>Terra Baixa</i> ²²	Àngel Guimerà	Pau Miró	—	9-12 de novembre	Teatre Principal de València	Clàssic català. Interpretació de Lluís Homar de tots els personatges de <i>Terra Baixa</i> . Producció de Catalunya
<i>Un tret al cap</i>	Pau Miró	Pau Miró	—	14 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>De Sukei a Naima</i>	Gemma Miralles	Cristina Lügstenmann	La Dependent	16 de novembre - 3 de desembre	Teatre Rialto	Premi de Teatre Eduard Escalante
<i>Pinocchio</i>	Carlo Collodi	Jokin Oregi i La Baldufa	La Baldufa Teatre	19 de novembre	Teatre Arniches	Teatre infantil. Teatre de titelles. Adaptació de La Baldufa: Enric Blasi, Emiliano Pardo i Carles Pijuan
<i>Càries</i>	Juan Luis Mira	Pascual Carbonell	Teatre del Poble Valencià	13-23 de desembre	Teatre Rialto	Comèdia
<i>Tic-Tac</i> ²³	Pasqual Alapont, Carles Alberola i Rodolf Sirera	Carles Alberola	Albena Teatre	14 de desembre - 7 de gener	Teatre Principal de València	Musical
<i>Non solum</i>	Sergi López i Jorge Picó	Sergi López i Jorge Picó	Setze Fetges Associats	25 de maig	Teatre Arniches	Comèdia. Producció de Catalunya

21. També en versió en castellà. I també al Teatre Principal de Castelló en aquesta mateixa temporada, el dia 17 de novembre de 2017.

22. En la temporada següent, al Teatre Arniches d'Alacant.

23. També en la temporada següent, el 24 de gener del 2019, al Teatre Principal de Castelló.

Abans de passar a la temporada següent, cal dir que entre el 2017 i el 2018 són cinc les peces de teatre que venen de Catalunya.²⁴ Però el que és més significatiu no és el nombre sinó que, per primera vegada en la trajectòria dels teatres públics valencians, es representa *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà. Ara bé: en lloc d'establir una continuïtat, aquesta versió de Lluís Homar i Pau Miró serà l'únic clàssic de la literatura dramàtica catalana que comptarà amb el suport de l'IVC. En les properes temporades, ja no es representaran al País Valencià cap Rusiñol, cap Sagarra ni cap altre Guimerà. En canvi, sí que es veuran contínuament obres de Lorca, Tirso de Molina, Quevedo, Zorrilla i adaptacions teatrals dels textos de Cervantes.

Pel que fa a les produccions valencianes del 2017/2018, destaca *Tic-Tac*, un musical també impulsat per l'IVC que pretenia assolir uns resultats semblants als de *Happy End!* en la passada temporada. L'espectacle també fou programat per a les vacances del mes de desembre, i quedà a càrrec de tres dels dramaturgs valencians més destacats del moment: Carles Alberola, Pasqual Alapont i Rodolf Sirera. Així, *Tic-Tac* va ser un altre dels èxits de l'Institut Valencià de Cultura, ja que va batre el rècord de tota la història de les produccions públiques valencianes i va arribar a superar els 10.000 espectadors (*La Veu*, 9 de gener de 2018).

Temporada 2018-2019

Aquesta vegada trobem que d'un total de cinquanta-dues produccions, vint-i-tres són en català (moltes d'elles repetides en temporades anteriors), tres de teatre sense paraules i tota la resta en castellà. El Teatre Principal de València va programar nou funcions (quatre d'elles en català); el Rialto, set (sis en català); l'Arniches, vint-i-una (sis en català i un espectacle de circ que barrejava el català i el castellà), i el Principal de Castelló, quinze (set en català).

Taula 11. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2018-2019.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Separeu-vos junts</i>	Gemma Miralles	Pepa Miralles	La Dependent	5 d'octubre	Teatre Arniches	Espectacle amb cançons
<i>Pedra a pedra</i>	Rosa Díaz	Rosa Díaz	L'Home Dibuijat	21 d'octubre	Teatre Principal de Castelló	Teatre infantil
<i>I tornarem a sopar al carrer</i>	Xavier Puchades i Begoña Tena	Isabel Caballero i Begoña Tena	—	21-28 d'octubre	Teatre Rialto	Teatre participatiu sobre el barri del Cabanyal
<i>Joc de xiquets</i>	Adrián Novella	Adrián Novella	Bullanga Companyia Teatral i Bullanga Teatre	26 d'octubre	Teatre Arniches	Premi Max 2018 del Públic
<i>Porta'm al bosc</i>	Joan Ramon Gironés	Mercè Vila Godoy	Maror Produccions	2 de novembre	Teatre Arniches	Dins de la XXVI Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos

24. A les quals es pot afegir *Kassandra*, una producció del TNC, que es va representar el 10 de maig del 2018 al Teatre Arniches. Aquesta peça de Sergio Blanco, interpretada per Elisabet Casanovas i dirigida per Sergi Belbel, estava escrita en un anglès expressament macarrònic.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Antígona</i>	Sòfocles	Paco Macià	Companyia Ferroviària	9-18 de novembre	Teatre Principal de València	Clàssic versionat per Paco Macià des de la seva posada en escena
<i>Alexandria</i>	Mertxe Aguilar i Guadalupe Sáez	Juan Pablo Mendiola	—	9-25 de novembre	Teatre Rialto	Teatre jove: una oportunitat per als intèrprets menors de trenta anys
<i>My baby is a queen</i>	Eva Vilamitjana i Albert Vilà	Eva Vilamitjana i Albert Vilà	La petita Malumaluga	11 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Teatre infantil. Producció de Catalunya
<i>La nit de Catalina Homar / Les darreres paraules</i>	José Carlos Llop / Carme Riera, respectivament	Rafel Lladó / Rafel Duran	—	23-25 de novembre	Teatre Principal de València	Producció mallorquina
<i>Sopa de pollastre amb ordi</i>	Arnold Wesker	Ferran Utzet	La Perla 29	24 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>La gallina dels ous d'or</i>	Zum-zum Teatre	Zum-zum Teatre	Zum-zum Teatre	25 de novembre	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>Faust</i> ²⁵	J. W. Goethe	Jaume Policarpo	—	5-23 de desembre	Teatre Rialto	Text i adaptació d'Arturo Sánchez Velasco i Jaume Policarpo
<i>Èdip</i>	Sòfocles	Oriol Broggi	—	8 de desembre	Teatre Principal de Castelló	Clàssic versionat per Jeroni Rubió Rodon. Producció de Catalunya
<i>Les set diferències</i>	Pau Pons i Jesús Muñoz	Pau Pons i Jesús Muñoz	El Pont Flotant	14 de desembre	Teatre Arniches d'Alacant	Teatre infantil
<i>En els núvols</i>	Carlos Amador, Xavo Jiménez, Diego Guill	Xavo Jiménez	La Negra	26 de desembre	Teatre Principal de Castelló	Teatre infantil
<i>Terra Baixa</i>	Àngel Guimerà	Pau Miró	—	13 d'abril	Teatre Arniches	Clàssic català. Interpretació de Lluís Homar de tots els personatges de <i>Terra Baixa</i> . Producció de Catalunya
<i>Tirant</i> ²⁶	Joanot Martorell	Eva Zapico	—	14 de febrer - 10 de març	Teatre Rialto	Clàssic adaptat. Adaptació de Paula Llorens
<i>Tot explota</i> ²⁷	Pep Ruiz	Carla Chillida	—	22 de març - 7 d'abril	Teatre Rialto	
<i>Somni</i> ²⁸	Núria Vizcarro	Juan Carrillo	—	10-12 de maig	Teatre Principal de Castelló	Versió del <i>Somni d'una nit d'estiu</i> , de Shakespeare

25. Des del 31 de gener fins al 9 de febrer, en versió en castellà a càrrec del mateix equip artístic, al Teatre Principal de València. En la temporada 2019-2020 també es duu a escena en castellà al Teatre Principal de València.

26. Un dels espectacles més reeixits de la temporada. També al Teatre Principal de Castelló (18 de maig de 2019), al Teatre Arniches d'Alacant (31 de maig de 2019) i, en la temporada següent, una altra vegada al Teatre Rialto (des del 12 de desembre de 2019 fins al 26 de gener), tal com es pot veure en la taula de la temporada 2019-2020.

27. També al Teatre Principal de Castelló en la temporada següent.

28. També al Teatre Rialto en la temporada següent, des del 15 de novembre fins a l'1 de desembre de 2019.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
VALENCIANA. <i>La realitat no és suficient</i> ²⁹	Jordi Casanovas	Jordi Casanovas	—	21 de maig - 2 de juny	Teatre Principal de València	Producció de l'IVC, la Diputació de València i el Grec 2019 Festival de Barcelona
<i>Lil·liput</i>	Roberto García	Roberto García	L'Horta Teatre	26-27 de maig	Teatre Arniches d'Alacant	Teatre musical infantil

Entre les funcions d'aquesta temporada cal destacar sobretot *VALENCIANA. La realitat no és suficient*, una obra que va nàixer de la col·laboració entre l'IVC i el Festival Grec de Teatre. L'obra, escrita i dirigida pel dramaturg català Jordi Casanovas, comptava amb un repartiment d'actors valencians i parlava de la València de la Ruta del Bakalao, del mediàtic cas de les nenes d'Alcàsser i de la corrupció del Partit Popular durant els anys de govern al País Valencià.

Una altra de les activitats que va engregar l'IVC el 2018-2019 fou la creació de l'Ínsula Dramatària de Josep Lluís Sirera, una mena de laboratori de dramaturgia que va quedar des del principi a càrrec de Paco Zarzoso. A partir del 2018, Zarzoso i l'IVC seleccionen cada any dues autores i dos autors valencians perquè escriguin una peça cada un, que es llegirà al Teatre Rialto al final del laboratori. La intenció és fomentar l'escriptura teatral a València. Ara bé, dels quatre dramaturgs que s'escullen, necessàriament dos han d'escriure en castellà i els altres dos, en valencià.

Temporada 2019-2020

En aquesta temporada de cinquanta-nou peces, vint-i-sis són en català. Al Teatre Principal de València es poden veure catorze obres, quatre d'elles en català. Al Teatre Rialto se'n programen sis, una de teatre-dansa (*Perenne*), una funció en castellà i quatre més en català. Al Teatre Arniches, vint-i-quatre (de les quals nou són en català). I, finalment, al Teatre Principal de Castelló, quinze, nou d'aquestes en català. Cal tenir en compte, però, que aquestes són les dades de les programacions conservades, i que moltes d'aquestes funcions, a causa de les restriccions de la COVID-19, van haver de suspendre's o reprogramar-se en unes altres dates.

Taula 12. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2019-2020.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Antígona</i>	Sòfocles	Paco Macià	Companyia Ferroviària	5 d'octubre	Teatre Arniches	Clàssic versionat
VALENCIANA. <i>La realitat no és suficient</i>	Jordi Casanovas	Jordi Casanovas	—	9 d'octubre - 8 de novembre	Teatre Principal de València	Producció de l'IVC, la Diputació de València i el Grec 2019 Festival de Barcelona
<i>Anna i la màquina del temps</i>	Manuel Valls	Cristina Fernández	Dacsa Teatre	10-21 d'octubre	Teatre Principal de Castelló	Teatre infantil
<i>L'electe</i>	Ramon Madaula	Carles Sanjaime	L'Horta Teatre	11 d'octubre	Teatre Arniches	Adaptació al context valencià de Juli Disla

29. Tornarà al Rialto en la temporada 2020-2021.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Les aventures de Tom Sawyer</i>	Mark Twain	Xavo Giménez	La Teta Calva	23 d'octubre - 3 de novembre	Teatre Principal de València	Teatre infantil. Adaptació de María Cárdenas i Xavo Giménez
<i>Una Iliada</i>	Eduard Farello	Juan Carlos Martel Bayod	—	2 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Epopeia. Producció de Catalunya
<i>Dinamarca</i> ³⁰	Rodolf Sirera i Josep Lluís Sirera	Carles Alfaro	—	3 d'octubre - 3 de novembre	Teatre Rialto	Text recuperat dels germans Sirera
<i>Lapònia</i>	Marc Angelet i Cristina Clemente	Marc Angelet i Cristina Clemente	—	30 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Comèdia. Producció de Catalunya
<i>Somni</i>	Núria Vizcarro, a partir d'un text de William Shakes-peare	Juan Carrillo	—	15 de novembre - 1 de desembre	Teatre Rialto	Versió a partir de <i>Somni d'una nit d'estiu</i> de Shakespeare
<i>Sabates noves</i> ³¹	Tian Gombau i Jordi Palet	Jordi Palet	L'Home Dibuijat	1 de desembre	Teatre Principal de Castelló	Teatre infantil
<i>Tirant</i>	Joanot Martorell	Eva Zapico	—	19 de desembre - 26 de gener	Teatre Rialto	Clàssic adaptat per Paula Llorens
<i>El misteriós cas de Houdini i l'habitació tancada</i> ³²	Nacho Diago	Nacho Diago	—	3 i 4 de gener	Teatre Principal de València	Cicle Nadal. Teatre i màgia per a infants
<i>A.K.A</i> ³³	Daniel J. Meyer	Montserrat Rodríguez	—	18 de gener	Teatre Arniches	Producció de Catalunya
<i>La neta del senyor Linh</i>	Philippe Claudel	Guy Cassiers	—	24 de gener	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>Horta</i>	Pau Pons	Pau Pons	L'Horta Teatre	26 de gener	Teatre Arniches	Teatre infantil
<i>Hamlet</i>	Shakespeare	Jaume Policarpo	Bambalina Teatre	14 de febrer	Teatre Arniches	Teatre de titelles. Adaptació de Jaume Policarpo
<i>La dona del 600</i>	Pere Riera	Pere Riera	Bitò / Minoria Absoluta	16 de febrer	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>La casa de les aranyes</i>	Paco Zarzoso	Lurdes Barba i Paco Zarzoso	—	14-23 de febrer	Teatre Principal de València	Primera col·laboració del TNC i del Teatre Principal de València (IVC)
<i>Libració</i>	Lluïsa Cunillé	Lola López	—	27 de febrer	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>@Rita_Trobador</i>	Joan Nave	Joan Nave	Esclafit Teatre	13 de març	Teatre Arniches	Teatre juvenil
<i>Tot explota</i>	Pepe Ruiz	Carla Chillida	—	22 de març - 7 d'abril	Teatre Principal de Castelló	Producció de l'IVC
<i>Classe</i>	Guillermo Calderón	Xavier Puchades	Teatre Companyia i La Medusa	26 de març	Teatre Principal de Castelló	Text xilè traduït i adaptat al català per Xavier Puchades
<i>Godot</i> ³⁴	Juli Disla	Jaume Pérez Roldán	—	13 de febrer - 22 de març	Teatre Rialto	Versió a partir de <i>Esperant Godot</i> , de Samuel Beckett

30. També dins de la XXVII Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos. I, en la temporada següent, també al Teatre Principal de Castelló.

31. També al Teatre Arniches d'Alacant el dia 1 de març de 2020.

32. També programat per a la temporada següent al Teatre Arniches, el 8 d'octubre de 2020 (ajornat al 20 de març de 2020 a causa de les restriccions per la COVID-19).

33. També en la temporada següent, dins de la XXVIII Muestra de Teatro Español, el dia 12 de novembre de 2020 al Teatre Arniches, en castellà.

34. També en castellà, segons el seu programa de mà conservat al CDE. El 27 de març al Teatre Arniches.

El fet més significatiu de la temporada és que, a principis del 2020, es produeix la primera col·laboració entre el Teatre Principal de València (sota la direcció de l'Institut Valencià de Cultura) i el Teatre Nacional de Catalunya. Les dues institucions, que per primera vegada engegaven un projecte conjunt, van encarregar un text a Paco Zarzoso, un dramaturg valencià que escriu en castellà. El text, per acabar d'embolicar la troca, va ser traduït per Lluïsa Cunillé al català i es va estrenar al Teatre Nacional de Catalunya el 20 de gener de 2020, sota la direcció de la catalana Lurdes Barba. Va comptar amb un repartiment format, aquesta vegada, per actors valencians i catalans. Després, el 14 de febrer, es va representar al Teatre Principal de València.

Per què es va demanar justament a un autor d'obres en espanyol que escrigués una peça per a l'ocasió, quan hi ha molts d'altres dramaturgs valencians de renom que escriuen en català? No és potser massa recargolat que d'un acte tan simbòlic com és la primera coproducció entre les institucions teatrals públiques més importants de Catalunya i del País Valencià en surti una peça escrita en espanyol per després encarregar-ne una traducció quan es podia haver fet des del principi en català?

Temporada 2020-2021

Finalment, en aquesta temporada es programen setanta-vuit funcions, i d'aquestes només vint-i-quatre són en català: una davallada percentual significativa respecte a les quatre temporades anteriors. El Teatre Principal de València té en cartellera dotze peces teatrals, una de teatre-circ, tres funcions en català, una en bilingüe (*Saguntíada*, de Paco Zarzoso) i tota la resta en espanyol. El Teatre Rialto programa nou espectacles: un de teatre-circ, quatre en català, un trilingüe (que barreja el serbocroat, el castellà i el català)³⁵ i els quatre restants en castellà. Al Teatre Arniches es poden veure vint-i-sis peces, una d'elles bilingüe (9, de Javier Sahuquillo), set en català i la resta en castellà. Al Teatre Principal de Castelló, trenta-una: deu en català (quatre d'elles venen de Catalunya), una en bilingüe (*Por delante y por detrás / Pel davant i pel darrere*) i tres de teatre sense paraules.

Taula 13. Classificació de les obres teatrals en català de la temporada 2020-2021.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
<i>Només la fi del món</i>	Jean-Luc Lagarce	Oriol Broggi	La Perla 29	4 d'octubre	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
<i>El misteriós cas de Houdini i l'habitació tancada</i>	Nacho Diago	Nacho Diago	—	8 d'octubre	Teatre Arniches	Teatre i màgia per a infants
<i>Poder i santedat</i> ³⁶	Manuel Molins	Paco Azorín	—	16 d'octubre - 8 de novembre	Teatre Principal de València	Producció de l'IVC
<i>Els nuvis</i> ³⁷	Adrián Novella	Vicente Genovés	Bullanga Companyia Teatral	11 de novembre	Teatre Arniches	Dins de la XXVIII Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos

35. Es tracta de *Grad*, d'Ana i Hadi Kurich, del 25-28 de març.

36. També al Teatre Principal de Castelló el 13 de desembre.

37. Text participant en el IX Torneig de Dramatúrgia del Festival Internacional Temporada Alta.

Espectacle	Autor/a	Director/a	Companyia	Dates	Teatre	Tipus d'espectacle
@Rita_Trobador ³⁸	Joan Nave	Joan Nave	Esclafit Teatre	21 d'octubre	Teatre Arniches	Teatre juvenil
Família Normal ³⁹	Núria Vizcarro	Pau Pons	L'Horta Teatre	21-22 de novembre	Teatre Principal de Castelló	Comèdia
Nautilus	Toni Agustí, Xavo Giménez i Diego Guill	Toni Agustí i Xavo Giménez	La Negra	22 de novembre	Teatre Arniches	Teatre infantil
Classe ⁴⁰	Guillermo Calderón	Xavi Puchades	Teatre Companyia i La Medusa	17 de desembre	Teatre Principal de Castelló	Text xilè traduït i adaptat al català per Xavier Puchades
T'estimo si he begut	Empar Moliner	David Selvas	Dagoll-Dagom, La Brutal i T de Teatre	8-10 de gener	Teatre Principal de València	Comèdia musical Producció de Catalunya
Dinamarca	Rodolf Sirera i Josep Lluís Sirera	Carles Alfaro	—	15-31 de gener	Teatre Rialto	Text recuperat dels germans Sirera
Adeu, Peter Pan	Íngrid Teixidó	Pere Pàmpols	Festuc Teatre	17 de gener	Teatre Arniches	Teatre de titelles, públic infantil. Producció de Catalunya
Els ocells	Joan Yago	Israel Solà	La Calòrica	23 de gener	Teatre Principal de Castelló	Comèdia a partir d' <i>Els ocells</i> d'Aristòfanes. Producció de Catalunya
Alguns dies d'ahir	Jordi Casanovas	Ferran Utzet	—	31 de gener	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
Dinamarca ⁴¹	Rodolf Sirera i Josep Lluís Sirera	Carles Alfaro	—	4 de febrer	Teatre Principal de Castelló	Text recuperat dels germans Sirera
Descobrint l'illa del tresor	Julio Martí Zahonero	Julio Martí Zahonero	—	13 de febrer	Teatre Arniches	Teatre musical infantil
Una història real	Pau Miró	Pau Miró	—	14 de febrer	Teatre Principal de Castelló	Producció de Catalunya
Lluna	Juan Pablo Mendiola	Juan Pablo Mendiola	L'Horta Teatre	21 de febrer - 4 de març	Teatre Principal de València	Teatre infantil
Delirium	Marcos Luis Hernando	Isabel Martí	Teatro de Contrahecho	25 de febrer	Teatre Principal de Castelló	Tragicomèdia
La sort	Juli Disla	Jaume Pérez Roldán, Toni Agustí i Santiago Ribelles	Companyia Pérez & Disla	4-7 de març	Teatre Principal de València	Text que va sorgir en el III Laboratori d'Espectacle Teatral de la Fundació SGAE
icària	Pasqual Alapont	Pepa Miralles	La Dependent	18-21 de març	Teatre Principal de València	Comèdia
El mètode Gronhölml ⁴²	Jordi Galceran	Gemma Miralles i Rebeca Valls	—	6 de maig	Teatre Principal de Castelló	Comèdia

La moda del bilingüisme cala fort en les noves creacions. Abans hem vist que només en alguns casos hi havia una funció en català i una altra en castellà d'un mateix espectacle. Ara directament es barregen les dues llengües en una mateixa funció, com si així s'acceptés el bilingüisme no com un problema, sinó com una virtut. Ara bé: això també passa darrerament en algunes obres de teatre catalanes, on s'incorpora un personatge que parla espanyol per

38. Ja s'havia programat al Teatre Arniches la temporada passada.

39. També el 27 de novembre al Teatre Arniches.

40. Ja s'havia vist la temporada anterior també al Teatre Principal de Castelló.

41. També dins de la XXVII Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos.

42. Segons el lloc, també en castellà.

apropar-se al «realisme lingüístic» de Catalunya (aquesta és, si més no, l'excusa que utilitzen els seus creadors). Així, en algunes de les peces del teatre català actual (com ara *Una gossa en un descampat*, de Clàudia Cedó, o *Fairfly*, de Joan Yago) apareix també el bilingüisme com una cosa que fa riure, que se suposa que és «ben nostra» i, sobretot, que és inevitable. Hem tornat al 1867, quan la monarquia imposà per Reial Ordre que no s'admetessin «obras dramáticas que estén exclusivamente escritas en cualquiera de los dialectos de las provincias de España» (Benet, 1995: 26-27). Però ara sense Reial Ordre.

A més, hi ha en aquesta temporada un espectacle que, segons el lloc, es representa en català o en castellà. Es tracta d'*El mètode Gronhölml / El método Gronhölml*, de Jordi Galceran, dirigit per Rebeca Valls i Gemma Miralles, una producció impulsada per l'empresa Olympia. L'obra fou programada als teatres de València i d'Alacant en castellà (al Teatre Talia i al Teatre Arniches), i a Castelló i als teatres dels pobles del voltant de València, en català. Curiosa concepció d'un país «bilingüe». Fins i tot es va dissenyar un cartell amb tipografia aberrant, on amb bona predisposició es podia llegir el títol tant en català com en castellà.

Conclusions

Tot i que a simple vista veiem que les funcions teatrals en l'era de l'IVC són molt més nombroses i variades que en l'etapa dels Teatres de la Generalitat, en cap temporada teatral (ni les d'abans ni les de després del canvi de govern de 2015) les produccions en català s'apropen a la meitat de les programades. El nombre de peces en català, tal com s'ha pogut comprovar després d'analitzar cada una de les temporades des del 2008 fins al 2021, sempre queda molt per sota del de les obres en espanyol.

És veritat que en l'etapa de l'IVC es realitzen alguns canvis positius, com ara l'entrada de les produccions catalanes als teatres valencians (sempre més freqüent a Castelló). Però resulta molt interessant comparar la programació d'obres procedents de Madrid amb la de les peces de procedència catalana. Així, cada temporada arriba indefectiblement al Teatre Principal de València almenys una producció del Centro Dramático Nacional. D'aquesta manera l'IVC intenta mostrar-se «neutral» i «equidistant», com una institució autonòmica que mira cap a les grans ciutats de l'Estat desinteressadament. Ara bé: quan ha calgut triar entre el CDN i una producció catalana, des de l'IVC s'han prioritzat els muntatges del Centro Dramático Nacional. És el que va passar l'any Beckett (2020), quan el Teatre Principal de València va programar *l'Esperando a Godot* dirigit per Alfredo Sanzol, en lloc de *l'Esperant Godot* de Francesc Utzet, amb l'excusa que ja comptaven amb una producció en català per a l'ocasió: la producció valenciana *Godot*, de Juli Disla, que ja hem vist que es va arribar a programar en català i en castellà, segons el dia de la funció.

D'altra banda, mentre que el Teatre Rialto intenta programar peces que són només d'autors valencians, el Teatre Principal de València ofereix una programació variada i falsament «cosmopolita», que reitera una vegada i una altra el nom de Lorca en la seva cartellera. I aquest és un altre tema: si

comptem el nombre de textos de clàssics espanyols que es duen a escena en els teatres valencians des del 2008 fins al 2021, comprovarem que sumen un total de vint-i-tres. A més dels d'aquesta temporada 2021-2022: *Andanzas y entremeses*, de Juan Rana; *La noche sin luna*, a partir dels textos de Federico García Lorca; *Alma y palabra* (poemes de San Juan de la Cruz), i les versions *Doña rosita, anotada* (a partir de *Doña Rosita la soltera o el lenguaje de las flores*, de Lorca) i *Ulloa* (inspirada en *Los pazos de Ulloa*, d'Emilia Pardo Bazán). En canvi, de clàssics catalans, només n'hem pogut veure una peça de Guimerà (que potser va aconseguir arribar al País Valencià per la fama de Lluís Homar i no per la importància del clàssic) i una adaptació del *Tirant lo Blanch*.

El panorama és inquietant: el repertori teatral que s'està creant ignora els clàssics de la literatura dramàtica catalana i aposta fort pels clàssics literaris espanyols. Per molt que s'intenti camuflar, l'aposta de l'IVC és clara. Tal com deia Joan Fuster, «les propostes oficials pel bilingüisme són, i sempre seran, una trampa parada contra el català» (Fuster, 1981: 11).

Referències bibliogràfiques

- BENET, Josep. *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.
- CEDÓ, Clàudia. *Una gossa en un descampat*. Barcelona: Biblioteca Sala Beckett, 2018.
- FERRERO, Sixto. «Happy End! és teatre polític i en valencià per a l'espectador actual». València: *Diari La veu*, 23-11-2016. <<https://www.diarilaveu.com/noticia/23393/happy-end-es-teatre-politic-i-en-valencia-per-a-lespectador-actual>> [Consulta: 26 desembre 2022].
- FERRERO, Sixto. «Tic-Tac, un musical en valencià, bat el rècord d'espectadors de tota la història de les produccions públiques». València: *Diari La veu*, 9-1-2018. <<https://www.diarilaveu.com/noticia/78974/un-musical-i-en-valencia-tic-tac-bat-el-record-despectadors-de-tota-la-historia-de-les-pro>> [Consulta: 28 desembre 2021].
- FUSTER, Joan. *Ara o mai*. València: 3 i 4, 1981.
- GENERALITAT VALENCIANA. Orde 33/2016, de 18 de juliol, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual s'estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions públiques en règim de concurrència competitiva de les diferents matèries culturals integrades en CulturArts de la Generalitat. DOGV 7832, 20.07.2016. <<https://dogv.gva.es/es/eli/es-vc/o/2016/07/18/33/>> [Consulta: 22 desembre 2021].
- HERRERAS, Enrique; RODRÍGUEZ David. *La casa de los obreros y el Teatro Talia. Cien años de teatro valenciano*. València: Teatres de la Generalitat Valenciana, 2008.
- INSTITUT VALENCIÀ DE CULTURA. <<https://ivc.gva.es/>>. [Consulta: 3 gener 2022].
- ROSSELLÓ, Ramon X. «El teatro valenciano de la Democracia». *ADE Teatro*, núm. 75. Madrid: ARCE, 1999, p. 42-46.
- ROSSELLÓ, Ramon X. «Los inicios de la “nova dramaturgia” valenciana: del tardo-franquismo al estado de las autonomías». *Pygmalion: Revista de teatro general y comparado*, núm. 1. Madrid: Instituto del Teatro de Madrid (ITEM), 2010, p. 51-70. <<https://bit.ly/3P28WBT>> [Consulta: 21 desembre 2021].

SALA BECKETT. OBRADOR INTERNACIONAL DE DRAMATÚRGIA.
<<https://www.salabeckett.cat/>>. [Consulta: 2 gener 2022].

TEATRE NACIONAL DE CATALUNYA. <<https://www.tnc.cat/>>. [Consulta: 3 gener 2022].

TEATRE PRINCIPAL DE MALLORCA. <<https://www.teatreprincipal.com/es/>>.
[Consulta: 2 gener 2022].

YAGO, Joan. *Fairfly*. Barcelona: Comanegra: Institut del Teatre, 2019.